ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 299 - ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ — 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1857

ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Տարեկան գինն է . . . 130 ղրշ
Վեցամսեայ " . . . 70 "
Եռամսեայ " . . . 40 "
Մէկ ծանուցման տողին 80 փարա է։
Ստորագրութիւնները կանխիկ են։
Ստորագրութիւնները ամէն ամսոյ 1 ին եւ 16ին կը սկսին։

Դուրս ելլելիք լրագիրներուն ծախքը ամէն մէկ թիւին համար 20 փարա է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն, խմբագրին պիտի ուղղուի. եւ ասոնց ծախքը ստացողին վրայ է։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

Սուէզէն հեռ. 7/19 Թուով հեռագրական լուրերը կը ծանուցանեն, թէ Հնդկաստանի ապստամբութեան կեդրոն եղած Տէլհի մայրաքաղաքը սեպտ. 8/20ին Անգղիացիք յարձակմամբ առեր են վեց օր շարունակ պատերազմելով։

Անգղիացիք, իրենց սպասած մեծ թնդանօթներն հասնելուն պէս Տէլհիի մէկ կողմը եղած Քաշմիրի դրան դիմացը մարտկոց մը հաստատեցին, եւ այն կողմի պարիսպը թնդանօթի հարուածներով խրամատելէն ետեւ, սեպտ. 2/14ին յարձակումն սկսան։ Անգղիացւոց զօրքերը վերջիշեալ պարսպին փլած տեղէն ներս մտան առանց սաստիկ դիմադրութիւն մը տեսնելու, եւ պարսպին երկայնութեամբը մինչեւ Քապուլի դուռը հասան։ Հոն ապստամբաց դիմադրութիւնը խիստ սաստիկ ու յամառ եղաւ։ Սակայն անգղիացիք կը յառաջանային։ Շրջակայ պարտէզներուն մէջ երկու կողմանէ շատ մարդ մեռաւ։ Բողոքականաց եկեղեցին եւ անգղիացւոց կուսակալին պալատին մօտերն ալ պատերազմը խիստ արիւնահեղ եղաւ։

Անգղիացիք ապստամբներուն թնդանօթներն ալ ձեռք անցունելով՝ թշնամեաց վրայ դարձուցին, որով ապստամբները բոլորովին յաղթուելով փախչիլ սկսան եւ սեպտ. 8/20ին անգղիացիք քաղաքին տիրեցին։

Կըսուի թէ Տէլհիի նորահաստատ թագաւորն իր երկու որդւոցը հետ փախեր է։

Անգղիացւոց կորուստը 40 պաշտօնեայ եւ 600 զինուոր կը հաշուին մեռած ու վիրաւոր. իսկ թշնամեաց կորուստը խիստ շատ ըլլալու է։

Տէլհիի ապստամբները դէպ'ի Աւտ(?) ու Լաքնով փախեր են այն տեղերու ապստամբացը հետ միաբանելու համար։

Այս բարեյաջող դէպքը անշուշտ մեծ ազդեցութիւն ունի Հնդկաստանի ապստամբութեան վախճանին վրայ. բայց դեռ շատ դժուարութիւններ կան յաղթելու։ Աւտի թագաւորութեան մէջ 150 հազար ապստամբ կայ զինեալ։ Այստեղ դաւադրութիւններ երեւան ելեր են. Հայտերապատի(?) բնիկ թնդանօթաձիգ զօրքերուն զէնքերն առնուեր են դաւադրութիւն մը ըրած ըլլալնուն համար։

Պոմպայի բնիկ զօրաց 21երորդ գունդին զէնքերն առնուեր են Քիւրաչէի մէջ։ Սեպտ. 2ին ընդարձակ դաւադրութիւն մը երեւան ելլելով, որուն նպատակն էր բոլոր Եւրոպացի բնակիչները ջարդել, դաւադիրներէն 8ը հրացանի բռնուեր են, եւ 22 հոգի ալ Սինկափուր աքսորուեր են։ Կերին(?) Սինտի գաւառին մէջ ալ սեպտ. 11ին ապստամբութիւն մը ծագեր է թնդանօթաձիգ զօրաց մէջ, որոնք թնդանօթները գրաւեր են. բայց միւս հաւատարիմ կեցող զօրքերը զանոնք վաներ են։

Ահմետապատի մէջ ալ սեպտ. 3ին փորձ մը եղեր է Պօմպայի Կառավարութեան(?) բռնած ձիաւոր զօրքերուն երկրորդ գունդը ապստամբեցնելու համար. բայց գլխաւորները շուտով բռնուեր են։

Հավլօք զօրավարը սեպտ. 7ին երրորդ անգամ Գանգէս գետն անցեր է Լաքնովի բերդին մէջ պաշարեալ անգղիացւոց օգնութեան հասնելու համար։ Պունտելքունտի գաւառը խռովութեան մէջ է։ Տինափուրի ապստամբները Սանկէր(?) եւ Ֆիւրիփուր(?) մտնելու կը ջանան։

Մօրնինկ-Փօսթ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Հնդկաստանի ընդհանուր կառավարիչ Լորտ Քանինկ Անգղիա կանչուեր է, կամ գոնէ իր հրաժարականը տալու հրաւիրուեր է։

Նոյն լրագիրը կը ծանուցանէ նաեւ թէ Անգղիոյ կառավարութիւնը յանձնարարական ժողով մը Հնդկաստան պիտի խրկէ ժողովրդոց բուն վիճակը քննելու հասկնալու համար։

Պալէրմօէն Թայմզ լրագրէն կը գրեն, թէ Սիկիլիայէն Մալթա ծովուն տակէն հաստատուելիք ելեքտրական հեռագրին շինութիւնը լմննալու վրայ է, եւ անկէ ետքը Անգղիոյ կառավարութիւնը Մալթայէն Աղեքսանդրիա պիտի երկնցնէ հեռագրական թելը, որով 15 աւուր մէջ Հնդկաստանէն Անգղիա լուր կրնայ հասնիլ։

Պեռլինէն հեռ. 12/24 Թուով հեռագրական լուր մը կը ծանուցանէ թէ Թագաւորին հիւանդութիւնը օր է օր լաւութեան դառնալու վրայ է, բայց մինչեւ կատարեալ առողջանալու հանգստութեան պէտք ունենալով, կառավարութեան տնօրէնութիւնը իր եղբօրորդւոյն յանձնեց։

Եաշէն հեռ. 7/19 Թուով գրուած հեռագրական նամակ մը հետեւեալ լուրերը կու տայ։

"Այս օրուան ընդհանուր ժողովին մէջ հետեւեալ խնդիրները առաջարկուեցան գրեթէ համաձայն քուէով։

Անգղիոյ 67 [illegible] մէջ [illegible] պատմական շարադրութիւնը*։

Ահա, մեր չորրորդ յօդուածն ալ այս անգամ կը վերջանայ։ Բայց ինչպէս որ պիտի տեսնեն մեր արդոյ ընթերցողները, այսօրուան մեր հրատարակածներուն գրեթէ բոլորն ալ այս Դ. յօդուածէն քաղուածք մըն է խորհրդածութիւններով հանդերձ, որոնք աւելի [illegible] խմբագրին ու իր քարոզիչներուն ուղղուած են քան թէ իրենց։ Իսկ մեր խորհրդածութեանց նիւթ եղած խնդիրները հետեւեալ 17 թիւ հատուածներուն մէջ պարունակուած են։

1. 1526ին Սփիր(?) քաղաքին մէջ պապական եպիսկոպոսաց ժողովին բողոքականաց վճիռներուն դէմ, Կալվինականք բողոք ըրին. շատ լաւ, մենք ալ կաւելցնենք որ [illegible]։

2. Փիւտաւրուն(?) վերջերը Լուտերականք [illegible] վրայ աւելի ընդարձակ մտօք [illegible], մէկ քանի անգամ միւս բողոքականներէն աւելի խստութիւն բանեցունելէն ետեւ. բայց է որ առջի ըրածնուն զղջացեր ու ետքէն մարդավարութեան ճամբէն քալեր են, երանի՜ թէ ուրիշ բողոքականք ալ այս օրինակին հետեւէին։

3. Մօշէյմ եկեղեցական պատմագիրը Լուտերականաց մտքին այսպէս փոխուելուն պատճառը իրենց ալ հետեւեալ սկզբունքին տուեր էր. "[illegible]" [illegible]։

4. 1572ին Կարոլոս Թ. ի օրով Հ[illegible] անուն բողոքականներէն 72,000 հոգի սպաննուեցան սոսկալի անգթութեամբ, որոյ համար [illegible] յայտնեցինք։

5. 1598ին ալ Հէնրիկոս Դ. ի հրովարտակովը բողոքականաց (որ հիմա մեր ազգին ամէնէն անգութ թշնամիներն են) [illegible] վրայ ալ [illegible] ու խաղաղութիւնը յայտնեցինք. եւ գովութեամբ յիշեցինք նաեւ Սարէն(?) քարոզչին տուած [illegible] օրինակը։

6. Ժան Սըքլէնթի մեռնելէն 31 տարի ետքը՝ անոր ոսկորները գերեզմանէն հանելով այրելու եւ մոխիրները գետի մէջ նետելու [illegible] ալ յիշեցինք։

7. Հէնրիկոս Ը. ի Նոր Կտակարանը առաջին անգամ անգղիարէնի թարգմանող Կալվինոս(?) Թինտալը(?) այրելուն [illegible] օրինակն ալ յիշեցինք։

8. Անցեալ դարու վերջերը անգղիական եկեղեցականաց մէջ [illegible] մեծ վէճեր ելլալը յիշելէն ետեւ, յիշեցինք նաեւ շատ եկեղեցականաց՝ նոյն եկեղեցւոյն մէջ իրենց [illegible] շարունակելնին, ու [illegible] նոյն եկեղեցիէն [illegible] ըլլալնին։

9. Մարիամ Թագուհւոյն հրամանովը 800 հոգի այրուելու շատերուն ալ խաւար բանտերու մէջ մեռնիլն ալ յիշեցինք։

10. Յիշեցինք 1661ին [illegible] օրէնքը՝ որով տարակարծիք բողոքականք [illegible] մէջ մտնալու։

11. Յիշեցինք 1662 ին [illegible] օրէնքն ալ՝ որով Ա[illegible] քարոզիչներուն արգիլուեցաւ Անգղիոյ տէրութեան մէջ քարոզութիւն ընելու եւայլն։

12. Յիշեցինք 1663ին [illegible] օրէնքը, որով տարակարծիք բողոքականաց արգիլուեցաւ առանձին ժողովքի կամ աղօթատեղւոյ մէջ երթալու՝ երբոր հինգ հոգիէն աւելի ըլլային եւայլն։ Եւ այս օրէնքին դէմ ընողներուն ալ [illegible] վճռուած էր։

13. Յիշեցինք 1665 ին Օ[illegible] օրէնքը, որով Ա[illegible] եկեղեցական պաշտօնեաները հինգ մղոն հեռու պիտի կենային ամէն հասարակութիւններէն եւայլն։

14. Յիշեցինք 1673 ի Կ[illegible] [illegible] օրէնքը, որով Անգղիոյ տէրութեան մէջ գտնուող քաղաքական եւ զինուորական պաշտօնեաները պարտաւորուած էին երդում ընելու [illegible] դէմ եւ նոյն տէրութեան եկեղեցւոյն եւ անոր [illegible]։

15. 1688ին տարակարծիք բողոքականաց [illegible] իրենց Թոյլատուութիւն ըլլալը [illegible] ու միանգամայն յիշեցինք որ այս շնորհաց փոխարէն անոնք ալ հաւատարմութեան ու Անգղիոյ եկեղեցին գլուխ ճանչնալու երդում պիտի ընէին, եւ նոյն եկեղեցւոյն հաւատոյ դաւանութիւնը պիտի ստորագրէին. յիշեցինք նաեւ իրենց աղօթատեղեաց արձանագրութիլը, դուռներնին գոցուելէը աղօթած ժամանակնին եւայլն։

16. Յիշեցինք Հ[illegible] օրէնքն ալ, որ կը պահանջէր թէ, տարակարծիք բողոքականաց ուսմունքը ան-

*Տես Թիւ 293 . 294 . 295 . 296 . 297 . 298 ։

1°. Ինքնօրէն կառավարվելու ազատութիւն Դանուբեան իշխանութեանց Բ. Դրան առջեւ ըստ հին դաշնադրութեանց:

2°. Երկու իշխանութեանց՝ միանալ ու մէկ տէրութիւն մը ըլլալը Ռումանիա անուամբ:

3°. Օտարազգի ժառանգական իշխան մը Եւրոպայի սահմանակից չեղող տէրութիւններուն մէկէն առնըված: Յիշեալ իշխանը իր որդիքը յունական կրօնքով պիտի մեծցընէ:

4°. Նոր հաստատուելիք տէրութեան չէզոքութիւնը.

5°. Ազգային ժողովի մը հաստատվիլը օրէնսդրական իշխանութեամբ, որ ազգին շահերը ներկայացընէ:

6°. Եօթն տէրութեանց միաբան երաշխաւորութիւնը:

"Միայն երկու պատգամաւոր, մէկը Ռոմանի եպիսկոպոսը եւ միւսը Ալեքսանդրո Պալշէ Լողոթէթը Դանուբեան իշխանութեանց իրարմէ բաժնըված մնալուն համար քուէ տուին:„

Պուքրէշէն ալ ուրբաթ օրը եկած հեռագրական նամակը կը ծանուցանէ թէ Վալաքիոյ ընդհանուր ժողովն ալ վերոյիշեալ խնդիրներն առաջարկեր է:

Բ. Դրան կառավարութիւնը անցեալները շրջաբերական ծանուցագիր մը խրկեց Փարիզի դաշնադրութիւնը ստորագրող տէրութեանց քովը գտնըվող իր դեսպաններուն: Փարիզի [illegible] լրագիրը յիշեալ ծանուցագրին իմաստը կը հրատարակէ, որուն մէջ կը տեսնըվի որ Բ. Դրան կառավարութիւնը Վալաքիոյ եւ Մոլտաւիոյ ընդհանուր ժողովներուն մէջ երկու իշխանութիւնները միացընելու վրայօք ըլլալիք առաջարկութիւններուն դէմ կանխաւ կը բողոքէ:

Ահաւասիկ [illegible] լրագրին հրատարակած քաղուածը որուն ճշդութեանը չենք կրնար երաշխաւորել:

"Պէրա. 1857:

"Դուռը 1856 հոկտ՝ 1ի թըւով իր դեսպաններուն խրկած շրջաբերական ծանուցագրին եւ անկէ առաջուընէ բռնած յայտարարութիւններուն վրայ հաստատ կեցած է. եւ նորէն անգամ մըն ալ ցոյց կու տայ Փարիզի դաշնադրութիւնը ստորագրող եւ Օսմանեան տէրութեան ամբողջութեանը երաշխաւոր եղող տէրութեանց, թէ Դանուբեան իշխանութիւնները միացընելու գաղափարը որչափ հակառակ է նոյն ամբողջութիւնը եւ Բ. Դրան գերիշխանական իրաւունքները հաստատ պահելու: Բաւական է որ, կըսէ Ալի փաշան, ամենափոքր կտրած մը ունենանք Օսմանեան տէրութեան անկախութիւնն ու ամբողջութիւնը պահպանելու համար այնչափ զոհեր ընող տէրութեանց մէկուն դիտաւորութեան անպատուութեանը վրայ կասկածինք: Բայց վերջին դէպքերը կրնալով առիթ տալ կարծեցընելու թէ Օսմանեան կառավարութիւնը միութեան նկատմամբ իր միտքը փոխած է, պարտք կը համարի նորէն անգամ մըն ալ յայտարարութիւն ընել թէ այնպէս չէ. մանաւանդ որ, Մոլտաւիոյ ընտրութեանց խափանվելովը՝ երկու իշխանութիւններուն առջի պէս զատ մնալը ուզող կողմը ալ չի համարձակիր իր կարծիքը յայտնելու համար ձայնը բարձրացընելու:

"Որովհետեւ այս պարագաներուն ազդեցութեանը ներքեւ եղած ընտրութիւններով կազմըված ընդհանուր ժողովները ամենեւին վստահութիւն մը չեն տար Տաճկաստանի իր իրաւանց հաստատ պահվելուն համար, Բ. Դուռը կանխաւ կը մերժէ յիշեալ ժողովներուն խորհրդակցութիւնէն յառաջ գալիք միութեան առաջարկութիւնները. եւ աւել կը կարծէ որ Փարիզի դաշնադրութեան սահմանէն դուրս ելած չըլլար. վասն զի նոյն դաշնադրութեան մէջ որոշված է, որ Դանուբեան իշխանութեանց Բ. Դրան հետ ունեցած քաղաքական յարաբերութիւններուն վերջին կարգադրութիւնը՝ Օսմանեան կառավարութեան եւ Փարիզի դաշնադրութիւնը ստորագրող տէրութեանց մէջ ուղղակի խորհրդակցութեամբ պիտի որոշվի:„

"Ալի փաշան իր ծանուցագիրը վերջացուցած ժամանակը կըսէ թէ Բ. Դուռը վերոյիշեալ յայտարարութիւններն ընելովը երկու իշխանութեանց կառավարական օրէնքներուն մէկ քանին միակերպ եւ նման ըլլալուն գաղափարը չը մերժեր:„

Եւրոպայի լրագիրները Պէլկրատէն լուր առած կը ծանուցանեն թէ դաւադրութիւն մը գտնըվեր է հոն Սերվիոյ պէյն սպաննելու եւ կառավարութիւնը կործանելու համար: Բազմաթիւ երեւելի անձինք այս դաւադրութեան մէջ մաս ունենալով բանտարկվեր են:

Պէլկրատէն հոկտ. 2 թուով գրված նամակները լուր կուտան, թէ Սերվիոյ իշխանին կենացը դէմ նիւթված դաւաճանութիւնը առջի բերանը կարծըվածէն աւելի ծանր է: Ժողովին գրեթէ բոլոր անդամները մաս ունեցեր են այս դաւաճանութեան մէջ: Իշխանին սպանութիւնը աւազակի մը ձեռօք պիտի կատարվէր, որուն մեծամեծ խոստմունք եր եղեր է: Յիշեալ աւազակը բռնըվելով ամեն բան խոստովանեցաւ, որուն վրայ ժողովին անդամներէն մէկ քանին բանտարկվեցան: Ասոնք ալ իրենց նախագահը եւ ժողովին միւս քանի մը անդամները մատնեցին, որոնք նոյնպէս բանտարկվեցան:

Այս դաւադրութեան պատճառը մինչեւ հիմա յայտնի եղած չէ:

Կարատաղի Քաթթարօ քաղաքէն հոկտեմբեր 2 թուով հետեւեալ լուրը կը գրեն Աւստրիական Լոյտ լրագրին:

"Անգղիացի գործակալ մը եկաւ հոս այսօր Շքօտրայէն եւ անմիջապէս Չէթինեէ գնաց: Այս գործակալը Կ. Պօլսէն կու գայ, եւ կարեւոր թղթեր բերած է Շքօտրայի անգղիացւոց հիւպատոսին եւ Կարատաղի իշխան Տանիլօ պէյին:

Կ. Պօլիս նստող Գաղղիոյ, Անգղիոյ եւ Աւստրիոյ դեսպաններն իմանալով որ Շքօտրայի Հալիմ փաշան պատժել ուզեր էր Վասօեւիչց բռնած խռովութիւնը որոնք ոչ Վ. Սուլթանին կառավարութեանը կը հնազանդին եւ ոչ Տանիլօ պէյին, եւ 3000 զօրքով անոնց վրայ գացեր էր, խորհուրդ ընելով բարեկամական ծանուցագրով մը աղաչեցին Բ. Դրան որ այս կռիւէն ետ կենայ եւ դեսպանական ճամբով գործը կարգի դնէ:

"Դուռը համեցաւ այս առաջարկութեան եւ հրաման խրկեց Հալիմ փաշային որ թշնամութիւնը դադրեցընէ: Բայց թերեւս ժամանակն անցած է արդէն: Վասնզի Հալիմ փաշային յառաջացած զօրքերը արդէն լեռներուն անցքերէն մէկը բռնագրաւելով Վասօեւիչներուն երկիրը մտան եւ անոնց հետ արիւնահեղ պատերազմի մը բռնըվեցան: Տանիլօ պէյը, որմէ վերոյիշեալ լեռնականները պաշտպանութիւն խնդրեր էին, իր բանակի օգնականը խրկելով փաշային աղաչեր էր որ զինադադարում ընէ. բայց իր այս ջանքը պարապը ելաւ: Օսմանեան զօրքերը գեղերն ու հունձքերը կ'աւրշըլկեն եւ պատերազմը կը շարունակէ: Ներկայուս ժողովին նախագահը Միրքօ անուն 500 զօրքով Կարատաղի սահմանագլուխը երթալու վրայ էր, երբոր անգղիացի գործակալը Չէթինեէ հասաւ, եւ անմիջապէս Տանիլօ պէյին գնաց: Նոր լուրերու կ'սպասվի:„

Վիէննայէն հոկտ. 11 թուով հետեւեալը կը գրեն Ֆրանքֆորթի գերմանական լրագրին:

"Առեւտրական եւ դրամական մեծ նեղութիւնը որուն մէջ մտանք, բոլոր քաղաքական հոգերը երկրորդ կարգը թողուց: Սնանկութիւնները եւ անոնցմէ յառաջ եկած անձնասպանութիւնները եւ մեծ կերպով խարդախութիւնները վերջին շաբթու ժամանակագրութիւնը տխուր կերպով կը լեցընեն:

Վիէննայի վաճառականութեան եկած ամենէն գլխաւոր հարուածը եղաւ Պէշթի Փօքօռնիճ վաճառականին սնանկութիւնը. այս վաճառականը արուեստակերտածի

գլխական եկեղեցւոյն դաւանութիւնը ընդունողներէն դաստիարակութեան ուսանկածներն ու դպրոցի ուսուցիչները՝ տարակարծիք բողոքականաց աղօթասեղանները չերթան:

17. Ուրիշ շատ բաներէ զատ՝ յիշեցինք նաեւ 1828 ին տարակարծիք բողոքականաց [illegible] շնորհուիլը նաեւ. եւ նոյն նիւթին վրայ տարակարծիք բողոքականաց մէջէն 50 էն աւելի նշանաւոր անձանց համախոհութիւնն ու պատասխանը առնըվ [illegible] աշխարհի մէջ ընդարձակելու ու [illegible] աղնուական ու վեհ փափաքը:

Հիմա վերոյիշեալ 17 թիւ համարներուն վրայ պէտք է մեր արդարընթերցողներուն հետ դիտենք նախ, որ թիւ 1 ին մէջ բողոքականաց կողմէն բողոք մը կայ պապականաց բռնած [illegible]: Ու թիւ 5 ին մէջ ալ կը տեսնենք որ բողոքականք 1598 ին Հենրիկոս Դ.ի պաշտպանութեամբ անկէ հրովարտակ մը առածին պէս իրենց [illegible] շնորհներ էր: Նոյնպէս թիւ 17 ին մէջ ալ կը տեսնենք, որ 1828 ին տարակարծիք բողոքականաց [illegible] շնորհուեր է, [illegible]. եւ նոյն բողոքականաց մէջէն ալ 50 էն աւելի նշանաւոր անձինք համախոհութեամբ [illegible] ճանչցեր ու զանոնք ուրիշներուն ճանչցընելու ու ամուր հիմանց վրայ հաստատելու փափաքնին գիրքերու միջոցաւ ալ հրատարակեր են: Այս եւ ասկէ առջի երեք յօդուածներուն մէջ պարունակուած եւ ասկէ ետքը տեսնուելիք օրինակներէն ուղիղ եւ օրինաւոր կերպով պարտաւոր ենք հետեւցընելու թէ, [illegible] ամեն կարգի եւ ամեն երկրի բողոքականք ճանչցեր, տեսնալու փափաքեր եւ տալոյողներն ալ ջանացեր են չունեցողներուն տալու:

Ուստի երբ կը տեսնենք թէ այս մասին Ամերիկացիք միւս բողոքականներէն ետ մնացեր են ու այս մասին անոնց հետ համախոհ չեն, պէտք է համոզուինք, թէ այս վերջինները պարզապէս եւ ապօրինաւոր բացառութիւններն են մարդկային ազգին մէջ, եւ անոնց այս բռնաւորութիւնն ալ երբեք մեր ազգը չկրնար պարտաւորել իրենց մասնաւոր հնարքներովն օրինաւոր, արդար ու վայելուչ բանի մը համարել տալ: Թէպէտ Ամերիկացիք կը պարծենան թէ իրենց երկիրը [illegible] օրրանն է. բայց այս սուտը բոլորովին հերքած է Հարրիէթ Պիչըր Սթօ անուն Ամերիկացի անկնոջ [illegible] անուն գիրքը, եւ ուրիշ լրագրական տեղեկութիւնները որ միշտ Ամերիկացի գերեաց խեղճութիւններուն վրայ ահռելի նկարագրութիւններ են:

Երկրորդ, պէտք է դիտենք, թէ թիւ 2 եւ 3 համարներուն մէջ՝ Լուտերականք (որ բողոքականաց ամենէն մեծագոյն մասը կրնանք համարիլ) ուրիշ հին բողոքականաց պէս խոստովանութիւններ բանեցընելէն զատ՝ վերջապէս իրենց կարծիքները փոխելով հետեւեալ տգասամիտ եւ արդար սկզբունքը ընդուներ են իրենց ընթացքին կանոն. «[illegible]»: Այս մասին մենք ալ Լուտերականաց հետ համախոհ ենք բոլոր աշխարհի բռնաւորներուն դէմ, ինչ ազգէ կըլլան թող ըլլան. որ կուզեն մեր ընդունած կրօնքին մէջ բարեկարգութիւններ (ինչպէս կըսբողեն) ու փոփոխութիւններ ընելու: Մեր այս բողոքը՝ ոչ միայն քանի մը բողոքական քարոզչաց դէմ, այլ բոլոր մեր ազգին կրօնքին վրայ հարստահարութիւն ընել ուզող ազգաց ու թագաւորութեանց դէմ ալ ըլլայ, իրաւունք ունինք ըսելու, [illegible] քանի մը Ամերիկացի քարոզիչներ:

Երրորդ, պէտք է դիտենք թէ թիւ 4. 6. 7. 9. 10. 12. 14 եւ 15 համարներուն մէջ՝ յիշածնիս [illegible] եւ [illegible] դէմ համարելով յիշեցինք եւ մեր այս դատողութեանը ինչպէս ըլլալը [illegible] խմբագրին եւ քարոզիչներուն ալ պիտի հարցնենք:

Չորրորդ, պէտք է դիտենք թէ մեր թիւ 8 համարին մէջ յիշածնուս վրայ երկու կերպ դատում կընենք:

Առաջին մասին մէջ յայտնուած էր անգղիական եկեղեցւոյն եկեղեցականաց [illegible] ըլլալուն վրայ մէջբերնին շատ վէճեր ելլալը, այս մասին մենք ալ վճռողներուն հետ համախոհ ենք. ինչպէս որ գործքով ալ արդէն կը յայտնենք, Ամերիկացի քարոզչաց իրենց խելքովը մտքովը ու սրտովը շինած կրօնքը մեր ազգին ընդունել տալ ուզելնուն համար: Իսկ երկրորդ մասին համար, որուն մէջ յայտնուած էր թէ, [illegible] խօսքին վրայ մեր դատումն աս է թէ, անոնց չի հետեւալու [illegible] եւ ոմ գի-

...տուտուր ընող Հունգարիայի վաճառականաց ամենէն երեւելիներէն մէկն է։ 3 միլիոն ֆիօրինի բացը եղած է, եւ իր առնելիքը այս գումարին հինգ մասին մէկը մնացած է՝ փոխանակութեանց եղելէն իջնելէն մեծ կորուստներ ընելուն պատճառաւ։ Այս սնանկութիւնը Պօքօվիճի տանը հետ գործ ունեցող արուեստագէտներուն ամենուն ալ մեծ վնաս բրաւ. եւ լուր կուտան այսօր թէ չորս գլխաւոր տուներ ալ իրենց վճարքը դադրեցուցեր են։

«Կառավարութեան գործակալները քանիմը անխորհրդապահութիւններ ըրած ըլլալով, բոլոր պաշտօնատարներուն հրաման եղաւ որ կառավարութեան գործերուն վրայօք ամենախիստ խորհրդապահութիւն ընեն։»

Լոնտրայէն հեռագրական լուր մը կը ծանուցանէ, թէ Անգլիոյ Պանքան իր աքոնթօն հարիւրին 8ի հաներ է, որոնք խիստ ծանրակշիռ կը համարի, եւ միայն 1847 ին Անգլիոյ առեւտրական մեծ նեղութեան ժամանակը այս վերջին բարձրութեան հասած է։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ՝

Վէքիլի փաշան Պասրայի կառավարիչ անուանեցաւ։

Պէօլինի կայսերական նախորդ դեսպան Ռիֆաթ էֆէնտին Հաքքոտրայի կայսերական գործակալ անուանեցաւ։

Անցեալ օրը արքունի նաւարանը շինուած Էլէնէ շոգենաւը ծովն իջաւ։ Օգոստափառ Ինքնակալը հէսօրէն նաեւ արքունի նաւարանին Պէօշիք երթալով ներկայ գտնուեցաւ այս գործողութեան որ կատարելապէս յաջողեցաւ։

Բ. Դրան նախարարներն ալ հոն գումարուած էին օգոստափառ Ինքնակալին ընդունելու համար։

Նորին կայսերական վեհափառութեան արքունի նաւարանը գացած ու ետ դարձած ժամանակը թնդանօթներ արձակուեցան։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս երեքշաբթի օրը Տօլմա Պաղչէի կայսերական պալատը Բիքեայի արտաքոյթութիւն եղաւ բարձրապատիւ Րէշիտ փաշային վերստին Մեծ եպարքոս ըլլալուն պատճառաւ։

— Կայսերական կառավարութիւնը Փոքր Ասիոյ աքսորեալ Ֆէրհատ փաշային հրաման տուեր Կ. Պոլիս գալու։

— Ճէրիտէյի Հավատիս լրագիրը կայսերական կառավարութեան կողմանէ ազդարարութիւն մը կը հրատարակէ, որուն իմաստը այս է։

Տէրութեան պաշտօնատարներէն ոմանք իրենց սեպհական ծառայութեանը համար տէրութեան զինուորներ կը գործածեն, եւ մինչեւ անգամ իրենց սպասաւորները տէրութեան զինուորաց կարգը դրել կուտան, որպէս զի անոնց ամսականը տէրութեան կողմէն վճարի։ Այս յանցանքը նոր օրինադրութեան 19 երրորդ յօդուածովը դատապարտեալ ըլլալով, բարձր. Մեծ եպարքոսին հրամանագրովը խիստ արգիլեցաւ տէրութեան բոլոր պաշտօնատարներուն որ ասուհետեւ այս յանցանքին մէջ գտնուողները խստիւ պիտի պատժուին։

— Սէլանիկէն լուր կուտան, թէ վերին Ալպանիայի մէկ քանի տեղերուն բնակիչները կայսերական կառավարութեան հաստատել ուզած նոր բարեկարգութիւններուն ընդդիմութիւն ընելով, Աղուի փաշան քանիմը գունդ զօրքով անոնց վրայ գացեր է։

— Մայրաքաղաքիս գաղղիերէն Ռէվիւ տ'Օրիան լրագրին վերջին թուոյն մէջ հետեւեալը կը կարդանք։

«Ժուռնալ տը Քոնսթանթինօփլ լրագիրը իր վերջին թիւերուն մէկուն մէջ լուր տուեր է թէ Ռիւսաքը երկու քրիստոնեայ քահանայ գլխատերեն՝ անոնց գլուխը իրենց շինելիք մզկիթի մը հիմերուն տակը դնելու համար։

«Հրամանեալ է մեզի յայտարարութիւն ընելու թէ այս նողկալի պատմութիւնը բոլորովին անհիմն է։»

— Անցեալ շաբթու Անգլիայէն եկած լուր մը մեծ անհանգստութիւն պատճառեց արքունի նաւարանին։

Անգլիոյ Բլիմութհ նաւահանգիստը հասած նաւ մը լուր կուտայ, թէ Ովկիանոսի մէջ սաստիկ ալեկոծութեան մը ժամանակ կրկնայարկ պատերազմական նաւ մը տեսեր է բոլորովին իր կայմածները կորսնցուցած, որ հովին առջեւը ինկեր կը ծփար։ Ծովուն դժուարութեանը պատճառաւ վերոյիշեալ նաւը չէ կցեր մօտենալ այս կրկնայարկին, բայց հեռուէն կցեր է գիտել որ մէջը մարդ չկայ եղեր, եւ հարաւային արեւելեան սաստիկ հով մը առջեւն ինկեր էր։

Այս տեղեկութիւններուն վրայ, Լոնտրայի կայսերական դեսպան Մուսուրուս պէյը մտածեց որ այս կրկնայարկը անցեալները Անգլիա մեքենայ ընդունելու խրկուած Օսմանեան կրկնայարկը կրնար ըլլալ։ Սպանիայի շոգենաւերը մօտ օրերս նոյն կրկնայարկին Ճիպրալթարէն անցնիլը ծանուցած էին։ Մուսուրուս պէյին խնդրանօքը բազմաթիւ շոգենաւեր խրկուեցան Անգլիայէն այս կրկնայարկը գտնելու։ Սակայն երկուշաբթի օրը լուր եկաւ մայրաքաղաքս թէ սպանիացւոց Խուռուսանուն մէկ շոգենաւը այս կրկնայարկին պատահելով՝ զանիկա քաշեր Սպանիայի նաւահանգիստ մը տարեր է։

— Անցեալ հինգշաբթի ժամը $10^1/_2$ ին միջոցները գաղղիացի ծեր վաճառական մը Գալաթիոյ հին Պօստայի փողոցէն վեր ելլէր ձեռքը փոքրիկ մախաղ (չանթա) մը ունենալով, որուն մէջ 700 անգղիական լիրա կար։ Փողոցին վերի գլուխը հասած ժամանակը՝ երկու հոգի (գողեր) զարնուեցան իրեն, որոնք իր ետեւէն կուգան եղեր։ Ծեր վաճառականը իմանալով որ մախաղը ձեռքէն կը քաշեն, ամուր մը բռնեց ու պօռալ սկսաւ։ Նախախնամաբար մօտէն ուրիշ երկու հոգի կուգային, որոնք իբրեւ օգնութեան դիմեցին իրեն։ Գողերը այս երկու մարդոց գալուստենէն պէս ձգեցին փախան ու Մալթէզներուն փողոցը մտնելով անյայտ եղան։ Իսկ ծեր վաճառականը իրեն օգնութեան հասնող երկու անձանց ընկերակցութեամբը մինչեւ իր տունը գնաց ու ազատած 700 լիրան պահեց։

— Անգլիոյ պանքան վերջին օրերս շաբաթ օրը իր հաշիւներուն կշիռը (պիլանչօ) ըրած ժամանակը 100 լիրա սթէռլինի բաց մը գտաւ։ Այն գիշերը մինչեւ լոյս այս պակասը գտնալու անցուցին։ Արտաքին առտուան պանքային գործակալներէն մէկը միտք բրաւ, թէ այս սխալը օր առաջ Սօւթամբթօնէն Հնդկաստան խրկուած լիրայի սնտուկներուն մէկուն մէջ եղած պիտի ըլլայ։ Իսկոյն հեռագրատունը վազեցին, ու հոս սկսաւ ելեքտրականութիւնը աշխատիլ շոգիին հետ, որ քառասուն եւ ութ ժամ առաջ ճամբայ ելած էր։ Թելերը սկսան խաղալ, ու հարցուցին թէ այս անուն նաւը դեռ նաւահանգիստն է։

— Հիմա պիտի ելլէ, պատասխանեցին։

— Թող վար դնեն. ըսաւ նորէն ելեքտրական թելը։

Հրամանը կատարուեցաւ։

— Այդ նաւը այս ինչ այս ինչ նշաններով սնտուկներ ունի՞ մի իր մէջը։

— Այո։

— Կշռեցէ՛ք սնտուկները։

— Կշռեցան. ու մէկը միւսներէն ծանր էր. եւ ծանրութեան չափն ալ ճիշդ հարիւր լիրայի ծանրութեան հաւասար էր։

— Թողուցէք նաւը երթայ ըսաւ զարմանալի թելը։

Ասոր վրայ Անգլիոյ պանքան Հնդկաստանի ընկերութեան հաշիւը հարիւր լիրա աւելի պարտական ընելով գոհ եղաւ. եւ այսպէս սխալը ուղղուեցաւ քառասուն ժամու ճամբայ հեռուէն՝ առանց սնտուկները բանալու եւ մէկ ժամէն պակաս միջոցի մէջ։

ոչ ուրիշ ինչ պատճառներ ունին իրենց մտացը մէջ. վասն զի, ինչպէս որ լրագրոյ նախընթաց թուոյն մէջ ծանուցինք, առաջին մասին իմաստին դէմ եղողներէն նախապարկաւագ Պլըքպըրն ու Ժ. Տայլըր [illegible] դէմ գրեր հրատարակեր ու շատ յարգելի եկեղեցականներ ալ իրենց [illegible] համար իրենց [illegible] են։ Այս բանծնուս մէկ օրինակն ալ ահա մեր գլուխն է, Ամերիկացի քարոզիչները չեմ գիտեր ինչու համար Հնդկաստանի, Չինաց եւ մեզի իրենց շատ մօտ կռապաշտ գաղթականաց, արեւելեան ժողովուրդները ձգեր ու մեզի քրիստոնէութիւնը սորվեցնելու եկեր, սուտ պատճառ դիւրին է գտնալը. այն կողմերը [illegible], մեր կողմերը՝ շահու եւ ուրիշ [illegible] կայ, ասկէ ուրիշ բան՝ բայց այս յայտնի ալ պարզ եղելէք թող գիտնան։

Հինգերորդ, պէտք է գիտնալ, թէ թիւ 11 հատուածին մէջ յիշածնիս, 1662 ին հաստատուած Միաձեւութեան օրէնքն էր, որով Անգլիոյ [illegible] քարոզչութիւն ընելու [illegible] էին. այս օրէնքը՝ համարձակապար կըսենք որ շատ [illegible] էր. վասն զի, մինչեւ որ [illegible] յարգին ու պարտաւորութիւնները չի ճանչցող կամ շահասէր քարոզիչները չի պակսին, ազգաց, ժողովրդոց ու ընտանեաց մէջ ձգած դժուարութիւններն, խռովութիւններն ու հակառակութիւններն չի պակսեր, այս տեսակ քարոզիչները մարդկային ազգին պատուհասները կը համարուին. ահա աչքերնուս առջին է 1857 ին Պէլֆասթի օրինակը, ահա Ամերիկացիք՝ մեր ամեն օրուան օրինակները՝ որ շաբաթ չըլլար ամիս չըլլար որ մէյ մէկ խռովութիւն չի հանեն մեր ազգին մէջ, մէյ մէկ փցուն ու անիրաւ պատճառներով....։

Վեցերորդ, պէտք է գիտնալ, թէ թիւ 13 հատուածնուս մէջ 1665 ի Օ[illegible] օրէնքը՝ որով Անգլիոյ [illegible] հինգ մղոն հեռու պիտի կենային ամեն հասարակութիւններէն, որ Անոնց խորհրդարանին մէյ մէկ անդամ կընտրէին, այս օրէնքը մէկ նպատակ [illegible] է թէ որ այն ժամանակի [illegible] մեր հիմա տեսած Ամերիկացի քարոզիչներուն պէս, ընտանիքները իրարմէ բաժնող, ու ընտանեկան երջանկութիւնն ու խաղաղութիւնը խռովողներ չէին, բայց թէ որ անոնք ալ մեր տեսածներուն պէս էին, յիշեալ օրէնքը շատ [illegible] ու [illegible] էր, եւ մինչեւ անգամ կը համարձակինք ըսելու, որ այս կարգին եղողները չէ թէ [illegible] մղոն այլ [illegible] մղոն հեռու խրկելու էր։

Եօթներորդ եւ վերջապէս, պէտք է գիտնանք թէ թիւ 16 հատուածնուս մէջ Հերձուածողութեան օրէնքին առաջին մասը կը պահանջէր որ ապականիչ բողոքականաց զաւակները անգղիական եկեղեցւոյն դաւանութիւնը ընդունիլներէն դաստիարակուին, այս վճիռը բոլորովին [illegible] ու [illegible] ալ դէմ։ Իսկ երկրորդ մասը՝ որ կը պահանջէր թէ [illegible], այս մասը մէկ նպատակի [illegible] եղած կըլլար, երբոր այս ուսուցիչները՝ Անգղիական եկեղեցւոյն դաւանութիւնը ընդդէմ ոչ անձանց զաւակներուն իրենց ընդունած կրօնքէն բան չի սորվեցնէին, ու անոնց միայն ուրիշ տեսակ ուսմունք ու գիտութիւններ սորվեցնելու յանձնուած ըլլային։ Բայց որ ժամանակ [illegible] ուրիշ ուսմունքներ սորվեցնելնին ըսելով՝ կրօնականէն զատ եղած ուսմունքներն ու գիտութիւնները իրենց [illegible] մը ընելով՝ ձեռքի տակէ իրենց կրօնքը սորվեցնելու ջանային, այս երկրորդ մաս վճիռը բոլորովին [illegible] ու [illegible] էր. վասն զի այս մասին անդադրս կենալով՝ խօսքի ու կերպարանքի ու երեսաց բարեկամութեան խաբուելով հեռացած դէպի թեանց մէկ օրինակն ալ ահա հիմա մեր աչքին առջին է. Ամերիկացի քարոզչաց բռնածները բանալ կուզեմ։ Ուրախութեամբ [illegible] նախ Կ. Պոլիս եկած ժամանակնին մեզի Աստուածաշունչ աւետարան, աշխարհական պատուելիներ չի ցուցին, այլ իրենց բացած դպրոցներուն մէջ ելեքտրական գործիքներ բերին որ ժողովուրդին հետաքրքրութիւնը գրգռելով դպրոցնուն մէջ երթալու գալու յաճախեն, յետոյ բնալուծութեան ու բնախօսութեան խօսքեր ընելէն ու գործիքներ ցոյց տալէն նաեւ աշխարհագրական տախտակներ ու գունդեր դուրս հանեցին ու կանանց, տղայոց ու մեր ազգին մէկ քանի գաւառի գլուխ տղայոց ահա Ասիան, ահա Եւրոպան, ահա Ափրիկէն, ահա Հիւսիսային ու Հարաւային Ամերիկաները, ահա Նոր Երկրը, ահա մենք հոս կը բնակինք, ահա մեր եկեղեցիները բռնելով՝ վերջապէս ահա մեր [illegible], ահա մեր [illegible], ահա մեր սուրբ գրոց [illegible] բռնելով իրենց գաղտնի դրած թուղթերուն թիւերը բացին ու մեր աղէտ [illegible] թուղթի մայրը քանի մը խեղճ մարդիկ մէջը ինկան . . . . . :

Մնացեալը հետեւեալ թուով։

— Ամերիկայէն Նիւ Եորք եկող Արաբօ շոգենաւը լուր բերաւ, թէ Ատլանտեան Ակ-Եօրք բանող Սենթրըլ Ամերիքա անուն մեծ շոգենաւ մը ապականութեան հանդիպելով ընկղմեր է: 450 ճանապարհորդ եւ 15 միլիոն ֆրանքի ոսկի կայ եղեր մէջը, ամենքն ալ Ովկիանոսին յատակը իջեր են:

— Պարսկական կառավարութիւնը անցեալ շաբթու ազդարարութիւն մը հրատարակեց որով կ'իմացընէ թէ այն անձինքը եւ գլխաւորապէս օտար ազգութեանց հպատակները որ կայսերական աշխարհութեան երկիրներուն մէջ անշարժ ստացուածք այսինքն հող տուն եւ խանութ առած եւ շինած պայմաններով ուրիշի անուանը վրայ դարձուցած են, անկէց մինչեւ հինգ ամիս իրենց ստացուածոց տիրութիւն ընեն ու գործերնին շտկեն Իսփահանի պաշտօնատան ձեռօք: Այս պայմանաժամն անցնելէն ետեւ, վերոյիշեալ ազդարարութեան համեմատ իրենց գործը կարգի չդնող անձինքը վնաս պիտի կրեն:

— Պէյօղլուի տեսչութիւնը Եէնի Շէհիրի թաղին մէջ քանի մը դրամանենգ բնակեցուցեալ սուտ թղթադրամ շինող, եւ անոնց բոլոր գործքերն ալ ձեռք անցունելով՝ ամենքը մէկէն տեսչութեան դուռը կոչեց:

Լրագրոյս 293 թուոյն մէջ Հայաստանի տիկնանց հաղուստներուն վրայօք Հայազգի ծերունիի մը հրատարակել տուած նամակը՝ Իզմիրի Արշալոյս Արարատեան լրագրին 555 թուոյն մէջ քանի մը դիտողութիւններու առիթ եղած ըլլալով, նոյն արգոյ ծերունին հետեւեալ երկրորդ նամակը խրկած է մեզ հրատարակելու:

Արգոյ եւ Ազգասէր Խմբագիր-Տնօրէն
Կ. Պոլիս 10 Հոկտեմբերի 1857.

Արշալոյս 555 թիւը յօդուած մը կը պարունակէ 'ի դատապարտութիւն պատուական լրագրոյդ սեպտեմբերի 19 թուոյն մէջ Հայազգի տիկնանց գլխաւորին վրայօք հրատարակել տուած նամակիս:

Ափսոս որ ուրիշ օրագիր մը այն նիւթին վրայ խորհրդածութիւն բրած չէր որ վերոյիշեալ լրագրոյն ուսումնական խմբագիր Տէրը բառ առ վարութեամբ անկէ նիւթ քաղելով իրեն բուն հանճարոյն ապաւինած եւ քանի մը տողերու մէջ քանի մը հակառութեան ու տկար քաղաքավարութեան օրինակներ ցցուցած չըլլար:

Հայկազուն կանանց երկի մարդոցմէ չի պահուիլն ու ընթացքին ու ֆէրածէն փոխելն օգտակար ըլլալը կը խոստովանի Արշալոյսը. բայց անկէց ետեւ գործ է կ'ըսէ. օգտակար եւ Ազգին լաւութեանը նպաստող գործ մը ետեւ կրնայ ըլլալ, այլ անոր որչափ կարելի է շուտով 'ի գործ դնելը չէ խոհեմութիւնը:

Տարը լեզուէ բաղկացեալ խառնակութիւնը մոռցնել տալու եւ մաքուր հայերէն խօսիլ սովրեցնելու եւ բարոյական դաստիարակութեան վերաբերեալ խրատներ տալու է կանանց կ'ըսէ. ինչու մոռցեր է քաղաքակրթութեան հմուտ մեր խմբագիրը թէ տիկնանց կրթութեան վարժարան մըն ալ ընկերութիւնն (սօսիէթէ) է, եւ թէ միայն մանկանց դպրատունը չի բաւեր բարեկիրթ տիկիններ յառաջ բերելու եթէ ընկերակցութեան մէջ չի կատարելագործեն: Ազգիս այս ընկերական միջակին արգելք դնողը մեր կանանց ամձկական հագուստն ու սովորութեամբ համեմատ երկի մարդոցմէ պահուիլն ըլլալով, երբ մենք այս ներքնական արգելքը վերցնելու խրատ կուտայինք, ինչու Արշալոյսը փոխանակ օգնելու եւ ազգասիրական ջանքերնիս գովելու՝ մեզի դէմ կը յարձակի ու ըլլալը ետեւ բան է կ'ըսէ: Անոր խմբագրին այս վարմունքը շատ դէմ է անշուշտ այն համոզմանը զոր ունէր անկէ առաջ:

Տասն եւ հինգ տարի կայ որ Իզմիր գտնուելով Հայկական պարահանդէսի մը հրաւիրուեցայ ուր ամեն բան Եւրոպական սովորութեանց համեմատ կ'ըլլար: Երբ սոր վրայ ուրիշ քաղաքաց Հայերուն միջակին բաղդատութեամբ պատճառած զարմանքս յայտնեցի պարահանդէսին մեծարանքն ընող ու տիկինները հիւրընկալող պարոններէն կարգադրիչներէն, որն որ իրեն այս պաշտօնը յայտնելու ճերմակ թաշկինակ մը կապեր էր թեւը, այս պարոնը պատասխանեց թէ "Ազգի մը լաւութեան առաջին քայլը արանց եւ կանանց ազատ ընկերութիւնն է. եթէ տիկինները առջի սովորութեան պէս տուներնուն մէկ կողմը փակուած մնան՝ չեն կրթուիր". եւ այս բանին հաստատութեանը համար Եւրոպացիները օրինակ բերաւ:

Արշալոյս խմբագիրը եթէ ողջմտութեամբ կարդալու բարեհաճէր՝ կրնար համոզուիլ որ մեր խորհրդածութիւնը նոյն իսկ բարոյական դաստիարակութեան առաջին քայլն է եւ ոչ թէ յետին կամ միջինը, վասն զի առանց ֆէրածէի տեսնելու արգիլուած դժնդակ բաց ցցունելը 'ի բնէ անոր համեստութեան դէմ ներգործած ըլլալուն, միայն մեր համազգի տիկնայք ընկերութեանց եւ գրօստանոններուն մէջ ընդհանուր հասարակութեան առջեւ նախատակի ստորին կողմերնին եւ այս ընթացքով հայազգի տիկնայց անկրթութեան համբաւ տարածելնին տեսնելով, անկէ դադրեցնելու միջոցներէն առաջինն եւ յարմարագոյն միջոց այն պատուէրը օրինաւոր դատեր էի: Անանկ անյարմար նմանողութիւնները քանի մը տարիներէ 'ի վեր շարունակելը եւ հետ զհետէ այն ընթացքին հետեւողներուն աւելնալը անանց ազգասիրի մը տալու խրատը աւելի հեռու կրնայ ըլլալ:

Վերոյիշեալ նամակս գրելով տիկնանց սերտ վշտոցն ելու մարդէն շատ հեռի էի. եւ 'եթէ քանի մը պակասութիւններ յիշելու սախալեցայ, անոր համար ալ նորոգման ... ըլլայ, եւ ... ըլլալով ... ունենալու, Արշալոյս խմբագիր տէրը իմ յառաջ բերած կայլի օրինակը դէշ մեքի անոնց կողմէն վերժ... ... (կալըմթրըի) կուտամ, եւ բաւական կը պատուեմ ... անոր վերջին ... յարմար ... քաղաքակրթութեան դէմ դրոածներուն նոյն արժէքով պատասխան չի տալու. միայն կը գիտցնեմ մեր համակիր խմբագրին թէ ... Հագնող ու իրեն քանի մը ածականներուն արժանացող կենդանին իրեն գլխին մօտ կը գտնէր, քանի մըն ալ կերպարանքի փոփոխութիւններով, եթէ քիչ մը ուշադրութիւն բրած ըլլար:

Մնամ ազգասէր Հրատարակչիդ
Խ. Ն.
Հայազգի ծերունի մը

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

Ցորէն Տօքթօր Սարգիս Խօջասարեանը Անգղիայի մէջ Ատամնագործութեան (Տէնթիսթ) արհեստին ... տարիէ վեր ... հմտութեամբ ... փորձերով ... ցած է իր արհեստին:

Ու հիմա իր հայրենիքը վերադառնալով ... իր այս օգտակար արհեստը բանեցնել, որով կ'իր գործը ... ըլլայ:

1. Ակռա քաշել դիւրութեամբ եւ անցաւ.
2. Աղտոտ ակռաները մաքրել ճերմկցնել.
3. Ծակ ակռաները նորաձեւ ... լեցնել՝ առանց կրակի եւ ...
4. Ակռայ ... ...

...

Տնտեսութեան մէջ ժամանակի շահը, ...

Ս. Մ. Մինասեան ընկերութեան ...

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ (ԿԱՄԲԻՕ) ԳԻՆԵՐԸ
ԹՂԹԱԴՐԱՄՈՎ ԱՌԱՆՑ ՍՔՕՆԹՕՅԻ
15 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

			Ղ. ...
Լոնտրա 31 օր պայմանաժամ			
" 3 ամիս	"	147	
Փարիզ	"	"	
Մարսիլիա "	"	232	
Ամսթերտամ "	"		....
Վիէննա	"	"	
Թրիէսթ	"	"	
Լիվօրնօ	"	"	
Ճենովա Լ. Ն. "	"		
Օտեսա	"		......

ԴՐԱՄՈՑ ԱՐԺՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԹՂԹԱԴՐԱՄՈՎ
16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

Օսմանեան լիրա Մէճիտիէ	131	30
Անգղիական լիրա	146	
Գաղղիոյ 20 ֆրանքնոց ոսկի	116	10
Ռուսի իմբերիալ	118	
Աւստրիոյ դուքաթ	68	15
" Մաճառ	67	20
Մէճիտիէ 20նոց ոսկի	34	
" " արծաթ	26	9
Հինգ ֆրանքնոց արծաթ	28	30
Գուրուշլանց	22	35
Գոլոննաթօ	34	
Բէշլիկ	31	
Սեֆերլի	202	20
Մահմուտիէ ոսկի	128	
Հինգնոց ...ի, ...ի	260	

Կ ՊՈԼԻՍ 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

ՄԱՆԻՖԱԹՈՒՐԱՅԻ ԳԻՆԵՐԸ
ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԼԻՐԱՆ 138 ՂՈՒՐՈՒՇ ՀԱՇՈՒԵԼՈՎ

Լայնք	Երկայն		Գին ղրշ.
2	17	Ամերիկան միջակ	20 . 22
" "	20	" "	20 . 22
կէսնոց	"	Ամերիկան ...	24 . 26
"	"	"	29 . 30
6	"	" միջակ	30 . 35
2 չորս	"	" "	38 . 40
կէսնոց	"	Մէտալ	30 . 32
6	"	" "	36 . 38
2 "	24	Զօլուր	27 . 29
կէսնոց	"	" ..	29 . 31
5	"	" "	33 . 35
կէսնոց	"	" Թէնզիֆ "	32 . 34
6	"	" " "	35 . 36
կէսնոց	"	Սատարլը Ալ... 26	73 . 75
6	"	" " "	75 . 80
9 ...	"	Պալէ " Բէ+	30 . 32
"		... " "	30 . 32
"	"	" ... "	60 . 65
"	"	" ... "	65 . 75
"	"	" ... "	90 . 95
կէսնոց	38	...ի միջակ "	55 . 65
"	"	Խասա "	65 . 75
6 ...	"	" "	95 . 110
կէսնոց	40	Մադաբոլ "	45 . 100
"	"	" ... "	70 . 80
5 ...	"	"	90 . 100
6 "	"	" "	110 . 120
կէսնոց	37	" ... "	50 . 55
2 ...	24	Սպիտ... միջակ "	38 . 24
27 "	"	Սաթէն " "	3 ,
6 ...	...ի "	"	4
"	... "	"	
... ...	"	"	

Անգլիական վերաբերեալ

Լայնք	Երկայն	Կեղր		Գին
2 ...	24	3	Թ.	22 .
"	"	5	" ...	39 .
"	"	6	" "	44 . 45
"	"	7	... եւ ...	47 . 49
"	"	"	... ...	58 . 60
... . 36		6	... ...	43 . 45
"	',			
"	"	8	" "	48 . 50
5	"	9	" ...	55 .
"		11	"	68 . 70
7 "	28	"	"	91 . 93
կէսնոց	36	11	Թէլէ ...	78 . 80
կէսնոց		$6^1/_2$	... ...	55 . 65

Խառն վերաբերեալ

Լայնք	Երկայն		Գին
5 ...	12	Բ... միջակ	28 . 32
		" ... "	40 . 60
2 չորս	24	" ... "	50 . 52

Հասարակ մանած :

	ղրշ. ...
10 լիբրա ... 6—12	16 .
" " 8—18 " "	16 .
" " 12—18 " "	17 .
" " 16—19 " "	18 .
" " 20— " "	19 .

Զինի վերաբերեալ :

Լայնք	Երկայն		Գին
7 ...	28	Թ... պասմա	34 . 35
" "	"	Լ... "	46 . 48
" "	22	... ալ պասմա ...	100 . 110
2 ...	10	Պասմա ...	1[illegible] . 1
" "	"	Օ... Լ...	16 . 20

Վ...ի ... ...

	ղրշ. ... ղրշ. ...
10 5,	
9 " " " " " "	4,
" ... " " " "	3 [3]
8 " " " "	3,
2 2 ... ... "	55 . 56
" ... " "	50 . 52
"	38 . 40

ԱՐՄՏԻՔ

Ցորեն Անատօլուի կարմիր ...				
" Ռումէլի	"	"	26	31
" Իսմայիլ	"	"	38	42
" Կալաց	"	"		
" Թ...ան	"	"	43	47
Իպրայիլ կոլոզ		"	28	80
" Ռումէլի կոլոզ		"	26 .	28
Եգիպտացորեն Կալաց		"	21	22
" Անատօլուի		"	12	20
Գարի Ռումէլի		"	12	20
Աւէ... Թէքիրտաղ			3	
" Բ. ...		"	2	20
Բրինձ Ռէշիտ		"	3	30

Վ...ի ... ... 2,150000 ... ... 300,000 ... ...

Ս. լրագիրս շաբթը անգամ մը կ'ելլէ հինգշաբթի օրերը: Ով որ ուզէ կրնայ ստորագրուիլ, Կ. Պոլիս՝ Չինիլի խանը լրագրոյս գրասենեակը: Իսկ գաւառը հոգաբարձուներն են.

Իզմիր՝ Սարգիս աղա Աշըրեկեան:
Ադրիանուպօլիս՝ Վարդերէս աղա Տ. Գասպարեան
Անքիրիա՝ Յովհաննէս աղա Պահճէ-ջանեան:
Պրուսա՝ Յակոբ աղա Մանուսեան
Կեսարիա՝ Մահտեսի Կարապետ աղա Փաէնտեան:
Տրապիզոն՝ Յակոբ աղա Գասպարեան:
Կարին՝ Յակոբ աղա Խօսրովեան:
Եւդ՝ Յակոբ աղա Պէրպէրեան:
Պոլիս՝ Յակոբ աղա Մանի:
Նիկոմիդիա՝ Պ. Ա. Մուրատեան:
Թեքիրտաղ՝ Մահտեսի Նշան աղա:

Ուրիշ քաղաքներէ ստորագրել ուզողներ՝ աս տեղերէն մէկուն հետ կրնան թղթակցիլ.

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
Կ. ՊՈԼԻՍ. ՉԻՆԻԼԻ ԽԱՆ